

פֶּרֶשֶׁת כִּי תִבּוֹא

וְהַשְׁלָמָה לְעֵלּוֹן פֶּרֶשֶׁת כִּי תִצָּא

בשבוע שעבר (פרשת כי תצא) נאלצתי לקצר בכמה עניינים, והנני משלים כעת בעלון זה:

עשרת הדברים

פרשת כי תצא הרחבת הדיבר השביעי השמיני והתשיעי

בעלון זה אני משלים מספר דברים שמפאת קוצר הזמן לא הספקתי להרחיב בהם בעלון הקודם. בפרשה הקודמת ישנם עניינים רבים שנכתבו בתורה במקום זה, כי הם סמוכים לעניינים אחרים שהובאו כאן כהרחבה לעשרת הדברים. אחזור כאן בקצרה על מה שכבר כתבתי, ומשלים את שהחסרתי.

בעלון הקודם עסקנו בהרחבת שלשת הדברים המורחבים בפרשה והן הדברים השביעי השמיני והתשיעי (ולפי הדרך בה הלכנו על הסדר בעלונים הקודמים עד עתה שהפרשות שאחרי עשרת הדברות שבפרשת ואתחנן עד מעמד הברכה והקללה שבפרשת כי תבא, הן הרחבה של עשרת הדברות).

הרחבת הדיבר השביעי: וְלֹא תִנָּאֵף

הרחבת הדיבר: מִכִּי-תִצָּא לְמִלְחָמָה עַל-אֹיְבֶיךָ וְעַד פֶּרֶשֶׁת כִּי-תִצָּא מִחֲנֶה עַל-אֹיְבֶיךָ

עניין לא יהיה כלי גבר על אשה. קשור ללא תנאף. בעלון הקודם עמדתי על הקשר של שילוח הקן לפרשתנו, והבאתי דברי רש"י על סמיכות הפרשיות שאח"כ. לגבי שעטנז וכלאים, אפשר להוסיף גם כעין מה שהבאתי על הקשר של שילוח הקן. מסמיכות מצות צצית לשעטנז למדו חז"ל היתר כלאים בצצית. בכי יקח איש אשה. חוזרים לעניין לא תנאף. גם האסורים לבא בקהל קשורים לעניין זה. נסמכת לכאן פרשת כי תצא מחנה על איביך המדברת על ההנהגה בזמן מלחמה (קשור ל'לא תדרוש שלום וטובתם', שאין לקרא להם לשלום במלחמה).

עניין אשת יפת תואר, קשור ללא תנאף. כאן התורה מתירה דבר שאדם אינו יכול לעמוד בו. חז"ל מבארים את סמיכות הפרשיות מאשת יפת תואר ועד איסור הלנת המת.

על סמיכות הפרשיות של השבת אבדה ושל הקם תקים עמו, עמדו חלק מהפרשנים. יש המפרשים שאחר שהזהיר על כבוד האדם עצמו - ואפילו על כבוד גופו של האדם לאחר מותו - מזהיר על שמירת ממונו של האדם (במקום אחר אעמוד א"ה על השינוי בשתי מצוות אלו בין משנה תורה לחומש שמות. וכבר עמדתי על כך שספר משנה תורה הוא למעשה המשנה הקדומה של משה רבנו).

הדיבר השמיני:

וְלֹא תִגְנוֹב:

הרחבת הדיבר: מִלֹּא-תִסְתַּיֵּר עֶבֶד אֶל-אֹדֹנָיו וְעַד פֶּרֶשֶׁת לֹא-תַעֲשֶׂק שִׁכְרִיר עָנִי וְאֶבְיוֹן.

שחייב עליה לאלתר דהא שכיחי עניים (פ"ק דר"ה) וענין אכילת פועל. כי תבא בכרם רעך וכי תבא בקמת רעך מדברים בזכויות של פועל יהודי, וכפי שכתבתי בעלון קודם. לא יוכל בעל הרה"שון אשר-שלחה לשוב לקחתה ... כי-תועבה הוא לפני יי ... בשרש מצוה זו כתב החינוך: כדי להרחיק כל ענין הזמה וכל הדומה לו. וכבר כתבתי בסדר אחרי מות ובלאו דלא תנאף בסדר וישמע יתרו רבוי הנזקים שהן בזמה, וידוע הדבר. וכעין זמה היא להיות אשה יוצאת מן האחד ומשמשת לאחרים ואחר כך לשוב אל הראשון. עכ"ל. גם עניין זה קרוב לעניין הנזקים הנגרמים על ידי העבדים, אצלם מצויה ההפקרות.

לא תגנב מדבר בגונב נפשות. האיסור להסגיר עבד אל אדוניו, מדבר בעבד שבחר מאדוניו מחוצה לארץ לארץ ישראל. הבאתי את דברי החינוך: מהם למדנו גם על עצם עניין העבדות, שאינה שייכת בעם ישראל.

לא-תהיה קדשה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וכו'. נדרש על עבד כנעני. עם ישראל אינו יורד לשפלות כזו, ואין העבדות שייכת בהם. לא תשיך לאחר. עניין רבית גם הוא כעבדות כמו שבארנו. כי תדר נדר. הספורנו כתב: אחר שהזהיר להשמר מן הדברים הגורמים שתסתלק השכינה מישראל הזהיר על מיני חסד הגורמים להשרות בישראל. והם ענין הרבית והנדרים אשר מהם הצדקה

כִּי-יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בְּצֵלָה וְלֹא-יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל-דֶּבֶר
נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שְׁנָה אֶחָת וְשָׁמַח אֶת-אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר-לָקַח:
הָאָדָם הַיְּהוּדִי אִינוֹ עֶבֶד, וְכֹדֵי לְבָנוֹת אֶת בֵּיתוֹ הוּא פְטוּר אִפִּילוּ
מִדְּבָרִים שֶׁכָּל יְהוּדִי חַיִּיב בָּהֶם בְּהַמְשָׁךְ חַיּוֹ.
בְּאוֹתָהּ פְּרֻשָׁה: לֹא-יִחַבֵּל רִחִים וְרָקִב כִּי-נִפֶּשׁ הוּא חֲבֵל.. אֵף כֵּאֵן,
זְכוּיוֹת שֶׁל יְהוּדִי שֶׁמְסִיבָה כְּלָשָׁה נַעֲשֶׂה בְּעַל חֹב.
כִּי-יִמָּצֵא אִישׁ גָּנֹב גֶּפֶשׁ וְכוּ'. עֲנֹשׁוֹ שֶׁל הַגּוֹנֵב נֶפֶשׁ.

* * *

הדיבר התשיעי:

וְלֹא תַעֲנֶה בְּרַעְיָךְ עַד שְׁוֹא:

הרחבת הדיבר: מלא-יומתי אבות על-בנים עד סוף הפרשה

על פי הפשט אפשר להוסיף כי כשם שהצטוינו לגבי פועל, כאן
נצטוינו לנהוג כראוי גם עם הבהמה העובדת בשדה.
חז"ל דרשו סמיכות פרשת יבום ל'לא תחסום'.

מצות יבום קשורה אף היא לעניין עשיית הדין כראוי.
כי נצו אנשים וכו' עשיית הדין כראוי.
לא יהיה לך בכיסך וכו'. ההנהגה הראויה בעיני ממונות.
כאן מסתיימת הרחבת הדיבר התשיעי.

לא יומתו אבות על בנים. הקב"ה מעניש איש בחטאו, ומצווה
אותנו לנהוג כן. הדבר קשור לעדות שקר.
לֹא תִפְּחֶה מִשְׁפָּט נֶךְ יָתוֹם. לעשות את המשפט בדרך הנכונה.
כי תקצור. כי תחבוט זיתך. כי תבצור כרמך. העניינים הללו
קשורים לעזרה וסיוע ליתומים ואלמנות. במקום אחר נעמוד א"ה על
השינוי בין שני הפסוקים המתחילים וזכרת כי עבד היית וכו'.
כי יהיה ריב. עשיית הדין כראוי.
לא תחסום שור בדישו. כתב בעל בטורים: סמך לא תחסום
למלקות שרצועה שמלקין בה היא של עגל.

* * *

זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לָךְ עִמָּלְךָ בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם:

התייחסתי בכמה מקומות, וגם לטעות הנפוצה אצל רבים, הטועים
לחשוב כי עניינו של עמלק הוא משהו רוחני בלבד וכו'. את הפשט
האמיתי מבין כל ילד הלומד מקרא כראוי. עמדתי גם על הטעויות
המביאות לידי הגישה הנזכרת (עי' קונטרס עבודת ימי הפורים).

פרשת כי תצא מסתיימת בפרשת זכור, הכוללת מחיית עמלק עליה
נצטוו ישראל בכניסתם לארץ. מובן מדוע נכתבה כאן, לפני פרשת
כי תבוא אל הארץ.

וְהָיָה כִּי-תָבֹא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וְיִרְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבָּתָהּ בָּהּ:
וְלִקְחָתָּ מִרְאשִׁית | כָּל-פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְרֵא מֵאֲרֻצֶּיךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמַתָּ בַּמָּנָה
וְהִלַּכְתָּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשָׁכֵן שָׁמוֹ שָׁם:

הדיבר העשירי:

וְלֹא תַחְמוֹד אִשֶּׁת רֵעֶךָ (ס) וְלֹא תַתְאֲוֶה בֵּית רֵעֶךָ שְׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ וְאִמָּתוֹ שׂוֹרוֹ וְחִמְלּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ:
הרחבת הדיבר: פרשת ביכורים

נצטוינו להביא למשרתי ביתו ראשית הפרי המתבשל באילנות
ומתוך הזכירה וקבלת מלכותו והודאתנו לפניו, כי הפרות ויתר כל
הטובה מאתו יבאו, נהיה ראויים לברכה ויתברכו פרותינו. עכ"ל.
הקשר ללא תחמוד: על יחדי שהאדם מבין שהכל מאתו יתברך,
ילמד שאין לו לחמוד ולהתאוות לדברים שיש לחברו.
כי תכלה לעשר אף הביכורים נכללים כאן.

בפרשתנו אנו לומדים על מצוות הבאת הביכורים וקריאת פרשת
הביכורים. מצוות הבאת הביכורים נכתבה כבר בחומש שמות.
בפרשתנו נוספה גם מצוות קריאת פרשת ביכורים (נחלקו רבותינו
לגבי מניין המצוות הללו). בשרש מצוות הבאת ביכורים כתב
החינוך: משרשי המצוה, כדי להעלות דבר הי"ת על ראש שמחתנו,
ונזכר ונדע כי מאתו ברוך הוא יגיעו לנו כל הברכות בעולם. על כן

* * *

הַיּוֹם הַזֶּה יְיָ אֱלֹהֶיךָ מַצִּוֶּה לַעֲשׂוֹת אֶת-הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אוֹתָם כְּכָל-לְבָבְךָ וְכָכָל-נַפְשְׁךָ:

כעת חוזר משה לעניין הברית במעמד הברכה והקללה. לעניין זה
הקדים בפרשת ראה, אך הפסיק כדי להרחיב קודם את שמונה
הדברות האחרונות (כי שתי דברות ראשונות הן עצמן תנאי בלתי
נפרד לקיום כל הדברות האחרות).

לאחר סיום הרחבת כל עשרת הדברים, מזהיר משה רבנו אזהרה
זאת. בעלונים הקודמים התייחסתי לכך שמספר פעמים חוזר משה
על עניין שמירת החוקים והמשפטים: לפני הרחבת הדברות, לאחר
שתי דברות הראשונות שהם העיקר, וכעת לאחר סיום הדברות.

להערות והארות בענייני העלון:

יחזקת נוימן קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com. וכן בקו חתירה והמצוה 0773541079
ניתן לתרום (גם הנצחות לע"נ, להצלחת, וכד') בעמדות נדירים פלוס: 'עדת יראים-אושטרייך' לשונות תרומות עבור קונטרסים וחיבורים'.

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב')

כי תבוא: מנחה בחול: 7:00. מנחה בעש"ק ובשב"ק: 6:20. שחרית בשב"ק (קבוע): 8:30. ערבית מוצש"ק: 7:35.

נצבים: מנחה בחול: 6:50. מנחה בעש"ק ובשב"ק: 6:10. ערבית מוצש"ק: 7:25.

יבנה המקדש: כי תבוא: כהונה: בלגה לוי: ירמות. השיר: הזיו לך והבאר. מסכת שבת: טו. נצבים: כ': אמר ל': חנניהו

זמני התפילות ושאר התכניות בימים נוראים הבעל"ט יפורסמו א"ה במהלך השבוע הקרוב. ניתן לפנות אלינו להצעות יעול